
05.11.08

ANDRASSY TRIO

—
KAMERMUZIEKZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Johan Huys

CONCERTGEBOUW

ENSEMBLE

BIO

---

bassettoorn en chalumeau

MELANIE PIDDOCKE

MARKUS SPRINGER

bassettoorn

ERNST SCHLADER

Melanie Pidlocke, Markus Springer en Ernst Schlader richtten het Andrassy Trio op in 2006, tijdens hun opleiding aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag. Centraal in hun repertoire staan barokke en klassieke composities voor combinaties van instrumenten uit de klarinetfamilie, waaronder de chalumeau en de bassettoorn. Het ensemble speelt op moderne kopieën van Lotz-bassettoorns en andere reproductie-instrumenten. Sinds zijn ontstaan speelde het Andrassy Trio onder meer in Wenen, Utrecht en Leiden. In 2007 kaapten deze musici de eerste prijs weg op de International Young Artists Presentation in Antwerpen. Naast de concertpraktijk engageren ze zich ook in onderzoek en instrumentenbouw.

PROGRAMMA

Composities voor 3 chalumeaus en 3 bassethoorns

Christoph Graupner (1683-1760),

Suite voor drie chalumeaus (1741)

- Overture
- Air
- Menuet
- Gavotte
- Sarabande
- Echo

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791),

Divertimento uit de 25 Stukken voor drie bassethoorns (Seissenburg-manuscripten, ca 1785)

- Allegro
- Menuetto – Trio
- Adagio
- Menuetto – Trio
- Rondo

Georg Druschetzky (1745-1819),

Selectie uit de 32 Stukken voor drie bassethoorns (ca 1790)

- Moderato
- Menuetto – Trio
- Adagio
- Allegro
- Menuetto
- Allegro

— Pauze —

Opera-aria's in historische bewerkingen

Anton Stadler (1753-1812),

Terzetti voor drie bassethoorns (ca 1795)

- Overture
- Palmira (Antonio Salieri, arr. Stadler)
- Marcia di Camelo (Antonio Salieri, arr. Stadler)

Franz Xaver Süssmayer (1766-1803),

'Der spiegel von Arkadien' (anoniem arrangement, Narodny XXVIIC53, ca 1794)

- Andante sostenuto
- Andante
- Andante grazioso

Georg Joseph (Abt) Vogler (1749-1814),

'Hermann de Unna' (arrangement door Giuseppe de Blumenthal, 1782-1850)

- Andante: Air du Ballet de Hermann de Unna
- Marche de Charles XII
- Patetico (L'Invocation du Soleil en Laponie)

Wolfgang Amadeus Mozart,

'Le nozze di Figaro' (anoniem arrangement uit Seibenburg, ca 1785)

- Rondo Al desio di chi t'adore
- Voi che sapete
- Non più andrai

Leuke muziek voor een ongewone combinatie

Chalumeau, bassethoorn, klarinet en bassetklarinet kennen een lange en ingewikkelde geschiedenis, maar behoren allemaal tot eenzelfde familie met de chalumeau als onbetwistbare stamvader. De Engelse archeoloog M. Flinders Patrie ontdekte al chalumeaus in het graf van een Egyptische vrouw uit het begin van de 20e dynastie (een slordige 1100 jaar voor onze tijdrekening). Dit blaasinstrument, vervaardigd uit riet of bukshout, bleef tot het einde van de middeleeuwen populair, ook en vooral in onze westerse contreien. Het heeft een cilindrische boring en is voorzien van een trillend rieten tongetje (anche). Pas op het einde van de 17e eeuw begon het aan de ontwikkeling van de eigen familie, bestaande uit sopraan, alt, tenor en bas.

Voor drie leden van deze familie (alt, tenor en bas) componeerde Christoph Graupner (1683-1760) twee suites. Een daarvan wordt vanavond uitgevoerd. Graupner, geboren te Darmstadt, studeerde ooit aan de beroemde 'Thomasschule' in Leipzig bij Bachs voorganger Johann Kuhnau. Van 1707 tot 1709 was hij als klavecijnist verbonden aan de Hamburgse Oper am Gänsemarkt. In die korte periode schreef hij vijf opera's. In 1709 keerde hij terug naar Darmstadt en werd er eerst vicekapelmeester (tot 1712) en dan kapelmeester (tot aan zijn dood in 1760), in dienst van Landgraaf Ernst Ludwig. In zijn tijd was Graupner beroemder dan J.S. Bach. Hij componeerde maar liefst 1418 kerkcantates, 24 wereldlijke cantates, 113 symfonieën, een vijftigtal concerto's (waaronder twee voor twee chalumeaus) en een tachtigtal suites (ouvertures)! Graupner was bevriend

met Telemann. Mattheson (in *Der Volkommene Capellmeister*) prees de schoonheid van zijn handgeschreven partituren en vergeleek deze met etsen.

Tussen de beroemde (uiteraard nooit voldoende) en bijna goddelijk verklaarde W.A. Mozart, over wie zelfs een film werd gemaakt en al meer dan 10.000 publicaties verschenen, en de bijna totaal vergeten Georg Druschetzky ligt een wereld van verschil. Althans qua bekendheid. Minder groot is het verschil tussen hun – toen erg populaire – gelegenheidsmuziek, vooral voor allerlei combinaties van blaasinstrumenten. Dat Mozarts 25 trio's (KV Anh. 229) voor drie bassethoorns werden gedacht, is zo goed als zeker. De autograaf is verloren gegaan, maar in een brief aan de uitgever Carl André (d.d. 31 mei 1800) vermeldde Constanze (Mozarts weduwe) dat Anton Stadler in het bezit is van enkele trio's. Het is dus bijna zeker dat ze voor de gebroeders Stadler (Anton en Johann Franz) – destijds beroemde klarinet- en bassethoornspelers – werden geschreven. De derde speler was mogelijkterwijs Jacob Griessbacher. Volgens H.C. Robbins Landon 'lijken ze eerder bestemd te zijn geweest voor het genoegen van de spelers zelf'.

De Hongaarse (Boheemse) componist en 'Landschaftspauker' (drummer in een welbepaalde regio) Georg Druschetzky (1745-1819) studeerde bij de hoboïst Besozzi en maakte vervolgens carrière in het leger. Na een mislukte poging zich als musicus te Wenen te vestigen, trad hij in 1787 in dienst van ene graaf Grassalkovicz in Pressburg (Bratislava). Hij componeerde o.m. een operaballet, *Andromeda und Perseus*, enkele concerten voor houtblazers (o.m. hobo)

---

en vooral harmoniemuziek. Ernst Ludwig Gerber (*Neues Historisch-Biographisches Lexikon der Tonkünstler*, 1812-14) schrijft over hem: '[hij] heeft zich sedert 10 jaren door een groot aantal voortreffelijke partita's voor blaasinstrumenten, namelijk voor 2 klarinetten, 2 hobo's, 2 hoorns, 2 fagotten en 1 trompet, niet alleen bij het hele keizerlijke leger, maar ook in heel Duitsland, verdienstelijk en geliefd gemaakt.' En wie weet met enkele van deze *Divertissements* ook bij enkele luisteraars vanavond.

In feite is de bassethoorn een in de laagte (tot F) uitgebreide altklarinet. De vroegste exemplaren dateren van omstreeks 1770. Originele literatuur voor een combinatie van 3 bassethoorns is veeleer zeldzaam. In de tweede helft van de 18e en vooral in de 19e eeuw (tot de komst van de grammofoon) was het 'arrangeren' van 'populaire' muziek voor allerlei bezettingen schering en inslag. Vooral populaire opera-aria's werden duchtig 'gearrangeerd' (voor zang en klavier, zang en gitaar, lier of mandoline) om maar te zwijgen over de welig tierende klavierreducties (2-, 4-, 6- tot 8-handig) van kwartetten, symfonieën etc. Het transcriberen werd een ware kunst en vooral een lucratieve bezigheid voor vele componisten en uitgevers. Toch blijven transcripties voor 3 bassethoorns eerder zeldzaam.

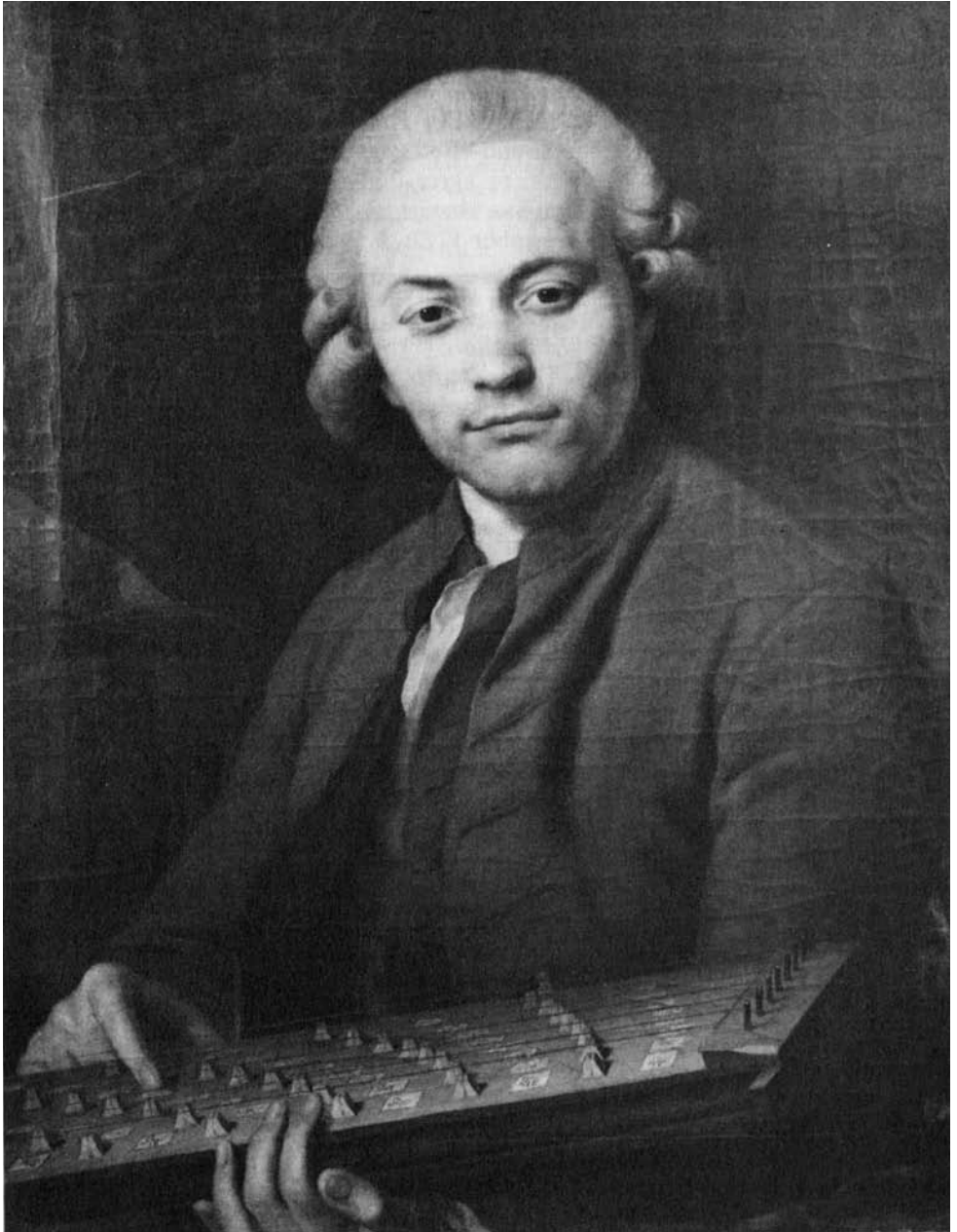
De meer dan 40 opera's van Antonio Salieri genoten ooit een grote populariteit. Deze 'rivaal' van Mozart (in M. Formans film uit 1984 kreeg hij zelfs een schurkenrol) was hofkapelmeester in Wenen tot aan zijn dood in 1824. Hij was leraar van o.m. Beethoven, Schubert, Czerny en de jonge Liszt. *Palmira, regina di Persia*, gecreëerd in Wenen op 14 oktober 1795, was zijn laatste succesvolle

opera. Ook Franz Xaver Süssmayr (1766-1803) was leerling van Salieri (na Mozarts overlijden). Süssmayr was die vriend van Mozart die vooral bekend blijft als degene die Mozarts onafgewerkte *Requiem* voleindigde. Hij componeerde naast twee klavierconcerti o.a. ook enkele opera's en operettes. Zijn grootste succes was het Singspiel *Der Spiegel von Arkadien* in twee bedrijven (later gepubliceerd als *Die neuen Arcadier*), dat in 1794 in Wenen werd gecreëerd en later (op 27 november 1802) in Parijs werd hernomen.

Het was keizer Joseph II die Mozart de opdracht gaf een opera te componeren geïnspireerd op het succesvolle toneelstuk *Le Mariage de Figaro (La Folle Journée)* van Pierre Augustin Caron de Beaumarchais (1732-1799). Lorenzo da Ponte (1749-1838) zorgde voor het libretto en op 1 mei 1786 beleefde het Weense Burgtheater de première van een der populairste meesterwerken uit de operaliteratuur. Het hoeft ons dus niet te verbazen dat er al vlug allerlei arrangementen van een aantal aria's opdoken, zelfs in de ongewone bezetting van drie bassethoorns. Fétis vermeldt in zijn *Biographie universelle des Musiciens* dat de opera *Hermann de Unna* van de extravagante Abbé Vogler een van zijn beste werken is. Het werd voor het eerst opgevoerd te Kopenhagen in 1799 en verdween al vlug van het repertoire. Vocale muziek, gespeeld op instrumenten: het lijkt tegenstrijdig, maar men mag niet vergeten dat het evenaren van de expressieve mogelijkheden van de menselijke stem al eeuwenlang het ideaal is van iedere rechtgeaarde instrumentalist.

Johan Huys

Georg Joseph Vogler, portret door Friedrich Oelenhainz

Abt Vogler (Georg Joseph), 1749-1814: Een vreemde vogel in het landschap

De Duitse organist, pianist, muziektheoreticus, pedagoog, theoloog en componist 'Abbé' Vogler was een tamelijk excentrieke tijdgenoot van Haydn, Mozart en Beethoven. Met die laatste zou hij nog gewedijverd hebben in de kunst van het improviseren. De Weense kapelmeester Johann Baptist Gänsbacher (1778-1844), die in 1803-04 te Wenen en later te Darmstadt bij Vogler studeerde, was tijdens een Weense soiree getuige van Voglers en Beethovens improvisatiekunst. Daarover bericht hij o.m.: 'Beethovens uitstekende klavierspel gecombineerd met een overvloed aan ideeën verraste me buitenmate, maar het kon mij niet het enthousiasme wekken dat ik voelde bij Voglers geleerde kunst, onvergelijkelijk in de behandeling van harmonie en contrapunt.'

Mozart was heel wat minder enthousiast over Voglers talenten. In een brief aan zijn vader (Mannheim, 17 januari 1778) lezen we o.a.: '... O ja, voor tafel had hij (Vogler dus) mijn concert (Het 'Lützow' concerto KV 246) prima vista doorgeploeterd. Het eerste deel nam hij prestissimo, het Andante allegro en het Rondo waarachtig prestissimo. Hij speelde voor de bas meestal iets anders dan er stond, en af en toe maakte hij een heel andere harmonie en ook een andere melodie ... Op zo'n manier a prima vista spelen is voor mij hetzelfde als schijten ...' Toegegeven, Vogler was toen heel wat jonger dan ten tijde van zijn 'duel' met Beethoven.

Vogler studeerde theologie in Bamberg en werd in 1771 aalmoezenier en in 1772 kapelaan aan het hof te Mannheim. Op kosten van zijn broodheer Carl Theodor, kon hij in Italië gaan studeren, o.m. bij Padre Martini en vooral bij Padre F.A. Vallotti. Terug in Mannheim wordt hij benoemd tot vice kapelmeester en spirituele raadgever van zijn beschermheer. Om zijn eigen compositiemethode (geïnspireerd op Vallotti) te kunnen onderwijzen, sticht hij de 'Mannheimer Tonschule'. In 1784 wordt Vogler gepromoveerd tot kapelmeester te Munchen.

In 1786 wordt hij kapelmeester en leraar van de Zweedse koning Gustav III. In Zweden geniet hij een grote vrijheid en kan hij zijn reislust botvieren. Niet-westerse culturen boeien hem: hij bezoekt Noord-Afrika en componeert zelfs een 'Afrikanische Romanze'. In 1794 verlaat hij Zweden en doorkruist Europa jarenlang als concertorganist (hij speelde meer dan 2000 orgelconcerten), leraar en vooral promotor van zijn zelfontworpen 'orchestron': een soort portatief-orgel met expressieve mogelijkheden en een simpelere mechaniek (*Simplifikatiossystem*). In 1807 wordt hij door de groothertog van Hessen-Darmstadt geëngageerd als hofkapelmeester en persoonlijke raadgever voor kerkelijke aangelegenheden. Zelf totaal vergeten als componist leven zijn eertijds 'futuristische' ideeën toch verder in de composities van zijn leerlingen in Darmstadt: C.M. von Weber en Meyerbeer.

Johan Huys

IN DE KIJKER

di 25.11.08 / 20.00 / Kamermuziekzaal / Voces Intimae

De pianosonate met begeleidende instrumenten, waaruit het pianotrio voortvloeide, was stilistisch aanvankelijk erg eenvoudig. Het genre was voornamelijk bedoeld voor amateurs die met familie en vrienden in huiselijke kring musiceerden. De piano stond toen nog in het middelpunt van de belangstelling. De viool en cello emancipeerden zich in de handen van Haydn, Beethoven en Schubert. Zij transformeerden het genre tot ware pareltjes van de kamermuziek, hier gebracht door het gekende Italiaanse trio Voces Intimae.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

DeMorgen
een open geest belooft meer

Knack
weekend
FOCUS
www.knack.be

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER